

Rekenkamer Diemen

Memorandum

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Inhoud

I	Ter introductie	blad 1
II	Doel en uitvoering	4
III	Bevindingen	6
IV	Aanbeveling	23

Bijlagen

1. Bestuurlijke reactie
2. Nawoord rekenkamer

Memorandum

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Blad 1 van totaal 23

I Ter introductie

De rekenkamer

De gemeente Diemen vult de wettelijk verplichte rekenkamer in volgens het zogenoemde directeurs-model. Voor de jaren 2024 tot en met 2029 is een overeenkomst gesloten met advies- en onderzoeksbureau Hordijk & Hordijk B.V. uit Culemborg, van waaruit Frank Hordijk en Peter van Loon voor Diemen werkzaam zijn als respectievelijk directeur en plaatsvervangend directeur van de rekenkamer. Hordijk en Van Loon zijn in die posities door de raad benoemd op 30 november 2023, en hebben in de raadsvergadering van 25 januari 2024 de ambtsbelofte afgelegd. De gemeente Diemen ontvangt jaarlijks declaraties van Hordijk & Hordijk B.V. die optellen tot het budget dat voor de rekenkamer beschikbaar is: € 30.000 (exclusief omzetbelasting).

De rekenkamer opereert geheel onafhankelijk. Naast de desbetreffende bepalingen in de Gemeentewet vormt de Verordening gemeentelijke rekenkamer Diemen 2024, die door de raad is vastgesteld op 28 september 2023, het kader voor de manier waarop de rekenkamer werkt (selectie van onderwerpen, uitvoering werkzaamheden, terugkoppeling bevindingen, communicatie met de raad). De rekenkamer wordt rond diverse formele en praktische zaken ondersteund door de griffie.

Onderzoeksprogramma voor 2024

Volgend op een ‘open’ afstemming met de in de Verordening bedoelde klankbordgroep (artikel 3) heeft de rekenkamer eerst op 27 februari 2024, en in een aangepaste versie op 19 maart 2024 het onderzoeksprogramma voor het jaar 2024 bepaald. De geselecteerde onderwerpen sluiten aan bij de (brede en gevarieerde) belangstelling waarvan in de klankbordgroep bleek. Met dit programma, dat via de griffie ter kennisneming aan de raad is aangeboden, heeft de rekenkamer invulling gegeven aan het bepaalde in artikel 6 van de bovenbedoelde Verordening.

In het onderzoeksplan voor 2024 zijn de volgende twee onderwerpen opgenomen ¹.

<i>Onderwerp</i>	<i>Rekenkamer</i>
Startkwalificatie voor alle jongeren	Zie het voorliggende memorandum

¹ Zie het onderzoeksprogramma 2024 voor overwegingen, voorlopige aanpak en planning per onderwerp.

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Blad 2 van totaal 23

<i>Onderwerp</i>	<i>Rekenkamer</i>
Subsidiebeleid ²	• analyseert de thans beschikbare kaderdocumenten (ASV, mogelijke specifieke regelingen, interne procedures) • neemt de dossiers door van enkele lopende en/of afgeronde subsidietrajecten (waarbij mede wordt gezien of c.q. in hoeverre invulling wordt gegeven aan de bovenbedoelde kaderdocumenten). De rekenkamer voert het onderzoek mede uit tegen de achtergrond van een (eerder) ingezet ambtelijk verbetertraject.

Aandachts- of verbeterpunten

De memoranda van de rekenkamer zijn in de eerste plaats bedoeld voor de raad. De rekenkamer heeft altijd de intentie om vanuit een kritisch-positieve insteek een zo feitelijk mogelijke analyse te maken, waaruit dan meestal enkele (kleinere of grotere) potentiële aandachts- of verbeterpunten voortkomen. De raad kan die punten vervolgens desgewenst vertalen in vragen of verzoeken aan het college.

Memorandum

In het voorliggende memorandum zijn de bevindingen opgenomen uit het onderzoek inzake het onderwerp met de werktitel ‘Startkwalificatie voor alle jongeren’.

De rekenkamer heeft het onderzoek uitgevoerd in de maanden januari tot en met juli 2024.

Onderzoekers Peter van Loon en Frank Hordijk – van wie Peter van Loon verreweg het meeste inhoudelijke werk heeft gedaan – zijn bij hun werkzaamheden voortreffelijk ambtelijk gefaciliteerd. De rekenkamer dankt graag expliciet Famke Zwart, junior beleidsadviseur onderwijs, voor het doorlopend a-tempo aanreiken van alle gewenste documentatie, het duiden van ontwikkelingen en het leggen van diverse waardevolle contacten.

² Tijdens de uitvoering van dit onderzoek is besloten het zogenoemde sociaal gebruik van gemeentelijk onroerend goed, zoals dat in het onderzoeksprogramma is genoemd, buiten scope te houden.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 3 van totaal 23

**

De rekenkamer heeft een concept van dit memorandum op 16 september 2024 aangeboden voor ambtelijk wederhoor (gericht op het herstellen van mogelijke feitelijke onjuistheden).

Het memorandum is inhoudelijk afgerond op 20 september 2024. Op die dag is het college – conform artikel 7, lid 3 van de Verordening gemeentelijke rekenkamer Diemen 2024 – gevraagd een bestuurlijke reactie te geven. De op dat verzoek ontvangen brief is als bijlage 1 bij dit memorandum opgenomen. Na die reactie is als bijlage 2 een kort nawoord ingevoegd.

Zoals eerder aangegeven – onder meer in het onderzoeksprogramma 2024 – hebben Hordijk en Van Loon het onderwerp ‘startkwalificatie voor alle jongeren’ in een min of meer parallel lopend traject ook onderzocht in de gemeente Houten (ook daar in hun hoedanigheid van directeur en plaatsvervangend directeur van de rekenkamer). In dit memorandum is een aantal passages opgenomen die ook voorkomen in het memorandum dat in Houten is uitgebracht.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 4 van totaal 23

II Doel en uitvoering

De rekenkamer heeft het onderzoek willen uitvoeren conform de onderstaande kaders. Die zijn onverkort afkomstig uit het onderzoeksprogramma 2024.

Onderwerp	Startkwalificatie voor alle jongeren
Probleemstelling	Wat doet de gemeente Diemen (gestructureerd en in samenhang): • aan het handhaven van de leerplicht • het volgen van jongeren in het praktijkonderwijs of in een MBO-1 of -2 traject • het volgen en (laten) begeleiden van vroegtijdig schoolverlaters, ➤ in samenwerking met welke externe partijen ➤ en met welke resultaten (waar mogelijk ook in vergelijking met enkele andere gemeenten)?
Uitwerking – te beantwoorden onderzoeksthema’s	De rekenkamer gaat onderzoeken: • vanuit welke beleidsmatige kaders de gemeente acteert • hoe de (eigen) inzet is georganiseerd, wordt gepland, tussentijds wordt geëvalueerd en periodiek wordt herzien • welke keuzes voor welke (aanvullende) inzet de gemeente op grond van welke overwegingen maakt • welke rol en positie de gemeente aantoonbaar <i>uitvoert</i> respectievelijk <i>inneemt</i> in relatie tot primair het onderwijsveld, maar ook in wisselwerking met het (lokale) bedrijfsleven en met andere gemeenten in de regio • hoe Diemen ‘presteert’ inzake het bewerkstelligen van een startkwalificatie voor zoveel mogelijk jongeren.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 5 van totaal 23

Onderzoeksopzet	Voorlopig c.q. ter indicatie: • primair laten aanreiken van ‘alle’ relevante lokale en regionale documentatie (beleidstukken, plannen en eigen werkplannen, overeenkomsten, rapportages, evaluaties, statistieken, notulen) • voeren van diverse gesprekken, waar aan de orde ook met partijen van buiten het gemeentelijke apparaat (onderwijs, bedrijfsleven, landelijke beleidsmakers, mogelijk ook enkele ervaringsdeskundige jongeren). <i>In externe gesprekken zal steeds mede de vraag worden gesteld naar de <u>verwachtingen</u> die partijen rond het onderwerp c.q. inzake specifieke thema's binnen het onderwerp van de gemeente Diemen hebben (en uiteraard of die verwachtingen worden ingevuld)</i> • bespreken van de voornaamste opgedane bevindingen en mogelijke aanbevelingen met de verantwoordelijk wethouder • opstellen van een memorandum: eerst als concept, via ambtelijk wederhoor naar definitief, waarna een bestuurlijke reactie wordt gevraagd, die als bijlage wordt toegevoegd, waarna het document (met nog een nawoord van de rekenkamer) richting raad gaat.
-----------------	---

Het hierboven bedoelde ‘bespreken van opgedane bevindingen met de verantwoordelijk wethouder’ vond plaats in een Teams-bespreking op 5 september 2024 met wethouder Jeroen Klaasse. Dat contactmoment, waaraan ook twee ambtelijk medewerkers deelnamen, had nadrukkelijk het vooraf toegezegde informele karakter.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 6 van totaal 23

III Bevindingen

- **Wat doet de gemeente Diemen voor jongeren die hun schooltijd dreigen af te sluiten zonder een zogenoemde startkwalificatie te hebben behaald – dat is een diploma havo, vwo of mbo (op minimaal niveau 2)?**
- **Hoe is dat werk in breed verband georganiseerd?**

Hierboven staan de twee kernvragen uit de onderzoeksopzet die op de bladen 4 en 5 van dit memorandum is opgenomen. De rekenkamer heeft de diverse opgedane bevindingen hieronder en op de bladen hierna verwoord in een vorm waaruit mag blijken dat de materie in kwestie boven alles over *mensen*, in dit geval over *kinderen en jongeren* gaat, en dat het vrijwel altijd *de menselijke maat* is die maakt of interventies vanuit de gemeente succesvol zijn of niet.

Concreet:

- * de formele kaders zijn geschetst aan de hand van fictieve casuïstiek. De gekozen ‘personages’ geven meteen aan hoe breed en verschillend de dagelijkse inzet vanuit de gemeente Diemen kan en moet zijn
- * de diverse bijkomende bevindingen – in het algemeen een schets van de uitvoeringspraktijk in 2024 – zijn weergegeven in **vet lettertype**
- * om de tekst niet onnodig zwaar te maken is op meerdere plaatsen gekozen voor het invoegen van een voetnoot.

Tegen het einde van deze paragraaf worden de probleemstelling en de onderzoeksthema’s – zie blad 4 van dit memorandum – van samengevatte aantekeningen voorzien.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 7 van totaal 23

IDAR

Ik ben Idar. Ik ben 15. Ik volg vmbo-tl en zit in klas 3. Ik vind het saai op school en spijbel vaak. Ik ga dan lekker gamen met een vriend die in Australië woont. Als school naar mijn huis belt zijn mijn ouders niet thuis. Als ik brieven van school zie gooi ik die meteen in snippers in de papierbak.

- Idar is leerplichtig op basis van de Leerplichtwet, omdat hij nog geen 16 jaar is.
- Zijn school probeert doorlopend en via diverse wegen in contact te komen met Idars ouders.
- Idars school meldt zijn vele (ongeoorloofde) verzuim bij het team Leerrecht van de gemeente Diemen (via het zogenoemde verzuimloket van de Dienst Uitvoering Onderwijs DUO).
- Het verzuim in kwestie heet *relatief verzuim*, omdat Idar wel is ingeschreven bij een school maar daar – met of zonder medeweten van zijn ouders – incidenteel of geregeld zonder toestemming wegblijft.

Leerrechtconsulenten – visie – verzuim

In Diemen ligt de praktijk van paragraaf 4 van de Leerplichtwet 1969 – kort gezegd de handhaving van die wet – bij drie zogenoemde *leerrechtconsulenten*. Samen met een leerrecht-ondersteuner vormen zij het team Leerrecht, dat deel uitmaakt van het team Beleid Samenleving. De sinds 2024 gehanteerde aanduiding consulent maakt meteen duidelijk waar het Diemen primair om gaat: het waar mogelijk verwezenlijken van het *recht* op leren voor kinderen, waarbij vooral wordt gehandeld vanuit kansen. Aan het team Leerrecht zijn ook een beleidsadviseur Jeugd en een junior beleidsadviseur Onderwijs verbonden.

‘Het beleid in het sociaal domein van de gemeente Diemen is erop gericht om de inwoners die dat nodig hebben, te bereiken en te ondersteunen met de juiste hulp. Ieder kind heeft recht op onderwijs en we stimuleren kinderen en jongeren zoveel mogelijk om de goede keuzes te maken in hun (vervolg-)opleiding. We richten ons op kansengelijkheid door zoveel mogelijk belemmeringen weg te nemen en kinderen en jongeren te ondersteunen in hun schoolloopbaan. Er zijn in Diemen zeven scholen voor primair onderwijs. Een groot deel van de Diemense leerlingen in de basisschoolleeftijd gaat naar deze scholen. Team Leerrecht heeft korte lijnen met de Diemense scholen en investeert in het vroegtijdig signaleren van verzuim. Een uitgangspunt hierbij is dat preventie tijdens de basisschoolperiode leidt tot het voorkomen van verzuim in het voortgezet onderwijs. Vaak is verzuim tijdens de basisschoolperiode een gevolg van achterliggende problematiek. Door dit vroeg te signaleren kan tijdig de juiste hulp worden ingeschakeld, zoals begeleiding door een Ouder-Kindcoach. Voor het voortgezet onderwijs en het middelbaar

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 8 van totaal 23

beroepsonderwijs (mbo) gaan Diemense leerlingen naar scholen in de regio, voornamelijk in Amsterdam. Het is voor team Leerrecht niet haalbaar om capaciteit in te zetten op al deze scholen. Daarom zet team Leerrecht in op een goede verbinding met contactpersonen op de scholen en met leerplichtcollega's van de regiogemeenten. Door actief te investeren in deze samenwerkingsrelaties is team Leerrecht zichtbaar en kan er tijdig afstemming en overdracht plaatsvinden.'³

‘Wanneer team Leerrecht een verzuimmelding of signaal van school ontvangt wordt contact opgenomen met de school voor informatie. Leerling en ouders worden vervolgens uitgenodigd voor een gesprek op het gemeentehuis. Tijdens dit gesprek wordt de oorzaak van het verzuim besproken en een plan van aanpak opgesteld en waar nodig doorverwezen naar hulpverlening. De leerrechtconsulent koppelt de uitkomst van het gesprek terug aan school en stemt indien nodig verder af met mentor, zorgcoördinator en/of verzuimcoördinator. Als er sprake is van langdurig verzuim of als een kind thuis komt te zitten wordt ook het samenwerkingsverband primair onderwijs of voortgezet onderwijs betrokken. In het samenwerkingsverband werken scholen voor regulier onderwijs en speciaal onderwijs samen met als doel het bieden van passend onderwijs. Er worden afspraken gemaakt over ondersteuning aan leerlingen. Iedere school is aangesloten bij een samenwerkingsverband in de regio.’

ALBERT

Ik ben Albert. Ik ben 17. Ik was nog net 15 toen ik met een diploma vmbo-kader van school ben gegaan. Ik wilde toen via een BBL-traject fotograaf worden. Als BBL-er moest ik één dag in de week naar school, en ging ik de andere vier dagen bij een studio werken. Daar kreeg ik helaas na een tijdje ruzie. Sinds een paar maanden werk ik fulltime in de vakzaak van mijn oom. Dat bevalt ons allebei prima. Van mijn school heb ik nooit meer iets gehoord.

- Albert beschikt nog niet over een startkwalificatie. Hij heeft op basis van de Leerplichtwet een zogenoemde kwalificatieplicht.
- De mbo-instelling waar Albert was ingeschreven heeft zijn verzuim en vervolgens vertrek gemeld bij het verzuimloket van DUO. Via die route is zijn situatie bekend bij het team Leerrecht.

³ De in dit memorandum opgenomen passages tussen aanhalingstekens zijn de rekenkamer (grotendeels) vanuit de ambtelijke organisatie aangereikt.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 9 van totaal 23

De doelgroep van de leerrechtconsulenten van de gemeente Diemen bestaat uit leerplichtige kinderen in de leeftijd van 5 tot 16 jaar en kwalificatieplichtige jongeren van 16 en 17 jaar.

Kwalificatieplicht

Tenzij er een specifieke uitzondering speelt is een kwalificatieplicht aan de orde voor iedere jongere van 16 of 17 jaar die (nog) niet beschikt over een diploma havo, vwo of mbo (op minimaal niveau 2). Concreet: die jongeren moeten (terug) naar school of, als dat niet haalbaar blijkt te zijn, in positieve zin worden gedwongen tot een vorm van ontwikkelingsgerichte dagbesteding. Ook de handhaving van de kwalificatieplicht ligt op basis van de Leerplichtwet bij de gemeente.

Het tegengaan van voortijdig schoolverlaten – dus het onderwijs verlaten zonder een startkwalificatie te hebben behaald – is al jaren een landelijke prioriteit. Met diverse maatregelen, waaronder de inrichting van wat nu Doorstroompunten heet, is het aantal VSV-ers in de voorbije ruim twintig jaar teruggelopen van jaarlijks circa 70.000 tot ruwweg 25.000 tot 30.000. Mede gezien de corona-problematiek, die voor een negatieve breuk in de dalende trend heeft gezorgd, houden de Tweede Kamer en de minister van OCW het thema hoog op de agenda.⁴

MAHMOUD

Ik ben Mahmoud. Ik ben 19. Ik was op het vmbo een klasgenoot van Albert. Eigenlijk heb ik een beetje hetzelfde ‘schoolverleden’ als Albert: ik ben destijds begonnen aan een BBL-traject om automonteur worden. Ik ben toen meteen vier dagen in de week gaan werken bij een garage bij mij in de buurt. Daar was het zo fijn en druk dat school al snel buiten beeld raakte. Na veel geduw en getrek kon ik met die opleiding stoppen. Laat mij maar lekker in de werkplaats staan!

- Mahmoud beschikt nog niet over een startkwalificatie. De Leerplichtwet, waarin de kwalificatieplicht is verankerd, is gezien zijn leeftijd niet (meer) op hem van toepassing.

⁴ Zie onder meer de brief van de minister aan de Kamer van 3 april 2023, *Hoofddijnen aanvalsplan voorkomen voortijdig schoolverlaten en begeleiden naar een kansrijke toekomst*, alsmede de *Uitwerking Actieplan voorkomen voortijdig schoolverlaten en begeleiden naar een kansrijke toekomst*, ook van de minister, van 26 oktober 2023.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 10 van totaal 23

- De mbo-instelling waar Mahmoud was ingeschreven heeft zijn verzuim en vervolgens vertrek gemeld bij het verzuimloket van DUO. Via die route is zijn situatie bekend bij het team Leerrecht van de gemeente Diemen.
- Mahmoud is een ‘voortijdig schoolverlater’ (VSV-er), zoals gedefinieerd in de Wet educatie en beroepsonderwijs. Omdat hij al langer dan een jaar VSV-er is heet hij in het jargon *oud-VSV-er*.

Doorstroompunt

Het team Leerrecht van de gemeente Diemen geeft ook invulling aan de zogenoemde doorstroompunttaken ⁵. Een Doorstroompunt heette voorheen Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Diemen maakt in dit verband deel uit van de regio Agglomeratie Amsterdam, en daarbinnen van de subregio Amsterdam-Diemen. De Doorstroompunten in het land zijn actief voor jongeren tot 23 jaar. Mahmoud wordt vanuit het team Leerrecht begeleid door een leerrechtconsulent die tegen deze achtergrond de rol van *doorstroomcoach* op zich neemt.

‘In het verleden waren de doorstroompunttaken belegd bij de gemeente Amsterdam, maar er is besloten dit weer in eigen beheer te nemen. Vanwege de kleine schaal van Diemen is er meer persoonlijke aandacht voor de jongeren en dankzij de korte lijnen, zowel intern als met ketenpartners, kan er sneller worden geschakeld. Veel van de jongeren die bij het Doorstroompunt in beeld komen, zijn toen zij onder de 18 jaar waren al in beeld geweest bij team Leerrecht. Hierdoor ontstaat er een doorlopende ondersteuningslijn, waarbij de jongere (indien gewenst) bij één vaste contactpersoon terecht kan. Voor de begeleiding van jongeren boven de 18 jaar werkt team Leerrecht nauw samen met de jongerenconsulent van team Sociale Zaken.’

‘Het Doorstroompunt is er voor jongeren tussen 18 en 23 jaar zonder startkwalificatie. Boven de 18 jaar vervalt de kwalificatieplicht, jongeren zonder startkwalificatie zijn niet meer verplicht om naar school te gaan. Hiermee verschuift ook de rol van de leerrechtconsulent naar die van doorstroomcoach. Gemeenten hebben een wettelijke taak om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. Als een jongere vastloopt op school en daardoor verzuimt, gaat de doorstroomcoach van team Leerrecht naast de jongere staan en kijkt samen naar wat er nodig is om schoolgang weer mogelijk te maken en uitval te voorkomen. Ook als een jongere al is uitgevallen van school (voortijdig schoolverlaten) kan de doorstroomcoach ondersteunen bij het terugvinden van de weg naar school of werk. De doorstroomcoach heeft aandacht voor de persoonlijke situatie van de jongere en voor eventuele achterliggende problematiek die de schoolgang kan bemoeilijken. Als er sprake is van bijvoorbeeld schulden of mentale problemen heeft de doorstroomcoach de rol van verwijzer en verwijst de jongere naar een ketenpartner, zoals Stichting Welzijn Diemen of Madi Diemen, die passende ondersteuning kan bieden.’

⁵ Deze taken volgen uit de Wet educatie en beroepsonderwijs.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 11 van totaal 23

De rekenkamer heeft vastgesteld dat het Doorstroompunt werkt binnen de kaders van de meerjarenplannen die zijn opgesteld voor enerzijds de regio Agglomeratie Amsterdam, anderzijds de subregio Amsterdam-Diemen. De bedoelde plannen – die wettelijk verplicht zijn, en die beide voor de periode 2021-2024 zijn opgesteld – worden logischerwijs ‘gedomineerd’ door Amsterdam als verreweg grootste gemeente, maar kennen diverse goed uitgewerkte doelen, projecten, voorgenomen acties en streefwaarden. De in de stukken gepresenteerde cijfers van eerdere jaren laten een trend zien die aansluit bij het landelijke beeld – dat zoals eerder in dit memorandum is vermeld aanleiding geeft de vinger meer dan strikt aan de pols te houden.

‘Het uitgangspunt van de begeleiding is om jongeren te stimuleren een startkwalificatie te halen. Bij jongeren boven de 18 jaar verschuift de behoefte echter vaker naar een combinatie van werken en leren of naar (tijdelijk) alleen werken. Voor jongeren met problemen zoals schulden en dakloosheid voelt stoppen met school niet als een probleem. De financiële druk die zij ervaren maakt dat ze geld verdienen als prioriteit nummer één zien. Ook zijn er jongeren die de meerwaarde van school niet inzien voor het werk dat ze willen doen, omdat ze bijvoorbeeld (online) willen ondernemen. Het is belangrijk om maatwerk te leveren en rekening te houden met de persoonlijke behoefte van de jongere, maar de jongere ook bewust te maken van de meerwaarde van een diploma bij het vinden van duurzaam werk in de toekomst ⁶.

Als de jongere op zoek is naar werk wordt de begeleiding, na een warme overdracht door team Leerrecht, overgenomen door de jongerenconsulent van team Sociale Zaken. Dit leidt bijvoorbeeld tot een traject richting passend werk of een leerwerktraject. Team Leerrecht blijft vanaf de zijlijn betrokken en er is na de overdracht regelmatig contact tussen team Leerrecht en de jongerenconsulent over de voortgang. De consulent helpt bijvoorbeeld bij het maken van een cv of biedt een beroepskeuzetest aan. Via het professionele netwerk van de consulent kan de jongere terecht bij verschillende werkgevers.’

⁶ De rekenkamer kreeg via Diemen het rapport ‘Als je voortijdig school verlaat – ervaringen en adviezen van voortijdig schoolverlaten voor het Jongerenpunt’ uit december 2023 onder ogen. Hoewel Diemen (nog) geen jongerenpunt of -loket heeft bevestigd het rapport, dat is opgesteld voor de gemeente Amsterdam, de meerwaarde van een onverkort positief-stimulerende opstelling jegens iedere jongere die met een loket, een Doorstroompunt en/of een jongerenconsulent in contact komt. Een open deur of niet, de rekenkamer citeert één centrale bevinding: *‘Voor jongeren is een positieve bejegening en een goed contact met iemand van het Jongerenpunt van groot belang. Veel jongeren hebben in hun leven te maken (gehad) met negatieve bejegening door bijvoorbeeld docenten, ouders, hulpverleners, politie en zijn daardoor wantrouwig richting professionals die hen hulp willen bieden.’*

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 12 van totaal 23

‘Daarnaast is de gemeente Diemen een samenwerkingspartner van het Werkgeversservicepunt Groot-Amsterdam (WSP) en het Regionaal Werkcentrum Groot-Amsterdam (RWC). Via de loopbaanpaden van het RWC kunnen jongeren zonder startkwalificatie worden opgeleid voor een baan in de zogenoemde kraptesectoren.

Alle in Diemen woonachtige jongeren kunnen terecht bij het Doorstroompunt van de gemeente Diemen, ook als zij buiten Diemen naar school gaan. Er is op dit moment geen formeel jongerenloket. Jongeren kunnen met hun (hulp)vraag terecht bij de doorstroomcoach of de jongerenconsulent. Met oog op de Wet van school naar duurzaam werk ⁷, die naar verwachting begin 2026 in werking treedt, wordt in Diemen nagedacht over het opzetten van een jongerenloket annex jongerenpunt ⁸. Dit kan bijdragen aan de vindbaarheid en herkenbaarheid van de doorstroom-coach en jongerenconsulent.’

Jongerenconsulent – WSP

De rekenkamer heeft gesproken met de jongerenconsulent van de gemeente Diemen, die (dus) werkt vanuit het team Sociale Zaken. Deze consulent bevestigt de hierboven aangegeven samenwerking met het team Leerrecht. Hij heeft een caseload van 45 tot 50 jongeren, waarvan er 20 tot 25 ‘echt actief’ zijn. Soms wordt voor de begeleiding een extern bureau ingehuurd. Hij noemt zichzelf ook reïntegratieconsulent, omdat er mede jongeren naar hem worden verwezen die een bijstandsuitkering hebben aangevraagd. Leerrecht-annex-doorstroompunt en jongerenconsulent proberen elk op hun eigen manier, afhankelijk van de specifieke situatie en mogelijkheden van de jongere in kwestie, tot inzet te komen die het beste bij die jongere past, en die vooral niet overlappend of zelfs ‘concurrerend’ is.

De rekenkamer heeft – nadat het contact was gelegd via de jongerenconsulent van de gemeente Diemen – een Amsterdamse rondvaartboot-ondernemer gesproken die een jongere uit Diemen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst heeft. De bedoelde jongere – met destijds een Wajong-uitkering – had op eigen initiatief bij haar gesolliciteerd onder begeleiding van een (extern ingehuurde) jobcoach. Inmiddels is er zicht op een vaste arbeidsovereenkomst.

⁷ Het doel van deze wet is jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt de juiste begeleiding en ondersteuning te geven richting economische zelfstandigheid. In dat verband wordt onder meer de leeftijdsgrens voor de doelgroep van de Doorstroompunten verhoogd van 23 tot 27 jaar.

⁸ De gemeente Diemen heeft bij de Arbeidsmarktregio Groot Amsterdam (een samenwerkingsverband van het UWV en de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, De Ronde Venen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel en Uithoorn) een aanvraag ingediend voor de financiering van het project ‘Werk maken van en voor jongeren in Diemen’ ingediend. Een centraal element daarvan betreft het opzetten van een jongerenloket annex jongerenpunt voor (alle) jongeren van 16 tot 27 jaar.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 13 van totaal 23

Natuurlijk is één contact hooguit indicatief, maar de ondernemer meldt een prettig contact met de gemeente Diemen te hebben (ook over de te verkrijgen loonkostensubsidie). Er zijn bij haar nog twee andere jongeren via de gemeente Diemen op gesprek geweest, maar dat heeft niet geleid tot een match. De ondernemer schakelt periodiek ook met het Werkgeversservicepunt (WSP), maar (ook) een introductiedag voor geïnteresseerden in een opleiding tot leerling-schipper heeft nog niet geleid tot nadere matches geleid. In algemene zin blijken kandidaten die via het WSP voor een verkennend gesprek worden ontvangen niet steeds maximaal gemotiveerd te zijn.

OLIVIER

Ik ben Olivier. Ik ben 13. Ik word op school enorm gepest en vind het daar verschrikkelijk. Mijn moeder houdt mij al twee maanden thuis. Ik denk dat alle leraren dat wel lekker rustig vinden. Misschien is het beter als ik naar een andere school ga. Voorlopig help ik mijn moeder met het huishouden en ben ik vaak bij mijn oma en opa. Mijn vader is vorig jaar plotseling overleden, en mijn moeder moet ook nog voor mijn halfzusje van 6 zorgen.

- Olivier is leerplichtig op basis van de Leerplichtwet.
- Zijn school probeert doorlopend en via diverse wegen in contact te komen met Oliviers moeder.
- Oliviers school meldt zijn permanente verzuim (formeel: relatief verzuim) bij het team Leerrecht van de gemeente Diemen (via het verzuimloket).
- Een leerrechtconsulent onderzoekt de situatie. Zij of hij benadert ook zelf Oliviers moeder en inventariseert alle mogelijkheden waaraan voor Olivier zou kunnen worden gedacht.

De leerrechtconsulent werkt samen met Oliviers school, en (op eigen initiatief) ook met het Sociaal Team Diemen. Die samenwerking is mede gebaseerd op de inhoud van het in 2016 landelijk gesloten ‘thuiszitterspact’. Er zijn in Diemen ruwweg tien thuiszitters (schooljaar 2022-2023). Die worden vanuit het team Leerrecht individueel en actief gevolgd.

- Zo nodig komt voor Olivier ook het overstappen naar een andere school als optie in beeld. Op basis van de Wet passend onderwijs heeft Oliviers school de plicht hoe dan ook te zorgen voor een onderwijsplek die voor Olivier optimaal geschikt is.

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Blad 14 van totaal 23

Samenwerkingsverband primair onderwijs

Oliviers situatie en mogelijkheden komen aan de orde binnen het Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Amsterdam Diemen. Daarin zijn 41 schoolbesturen met in totaal 244 scholen actief.

De rekenkamer heeft uitgebreid gesproken met de directeur van een (grote) basisschool in Diemen. Zij bevestigt dat de contacten met het team Leerrecht uitstekend zijn. Er zijn korte lijnen en men werkt vanuit vertrouwen. In 2023 heeft het team Leerrecht zich letterlijk gepresenteerd aan alle leerkrachten. Twee keer per jaar is er breed overleg (inclusief GGD) om alle relevante verzuimsituaties door te nemen. Dat zijn er zowel absoluut als relatief zeer veel.

In de afgelopen jaren is veel geïnvesteerd om het verzuim meer gestructureerd te registreren. Naast het ‘echte’ verzuim (minimaal 16 uur per vier weken) worden ook de ‘te laat’-meldingen vastgelegd, onder meer om sneller een eventueel patroon te kunnen herkennen. Is een kind vaak op maandag te laat? Zo ja, wat kan ‘daarachter’ in de gezinssituatie spelen?

De directeur is lovend over de Ouder- en Kind-coaches van de gemeente Diemen. Die zijn in dienst bij de gemeente, maar gebruiken een kantoorlocatie op school, waardoor zij laagdrempelig toegankelijk zijn voor ouders. De Ouder- en Kind-coaches begeleiden veel ouders en kinderen, en zijn daarmee mede ondersteunend voor zowel de leerkrachten als het team Leerrecht.

Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs

Ook het voortgezet onderwijs in de gemeenten Amsterdam en Diemen kennen een samenwerkingsverband, dat wordt gevormd door 25 besturen met in totaal 80 scholen (en indicatief 42.000 leerlingen).

De rekenkamer vindt de zogenoemde Ondersteuningsplannen – opgesteld door en voor de beide samenwerkingsverbanden – degelijk, informatief en passend-ambitieuus⁹.

Overigens kwam de rekenkamer slechts met moeite in contact met een vertegenwoordiger van het samenwerkingsverband binnen het voortgezet onderwijs, die (wel) aangaf dat de afstemming met Diemen goed verloopt.

⁹ De looptijd van het plan samenwerkingsverband in voortgezet onderwijs, dat de rekenkamer heeft doorgenomen, kent als laatste werkingsjaar 2023. Het plan in het primair onderwijs ziet op een periode tot 2025.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 15 van totaal 23

Omdat Diemen geen school voor voorgezet onderwijs kent, en verreweg de meeste Diemense kinderen vanaf circa 12 jaar op een school in Amsterdam staan ingeschreven, had de rekenkamer graag wat meer ‘beeld en geluid’ bij de professionele beleving vanuit dat verband verkregen.

Kaders

Het team Leerrecht werkt op basis van helder (interne) kaders. Formeel is nog sprake van een in meerdere opzichten klassiek ingerichte ‘Ambtsinstructie leerplichtambtenaar’ uit 2005, maar in de praktijk handelt het team op basis van de ‘Instructie voor de leerrechtconsulent / doorstroom-coach’ uit april 2024, die later dit jaar ter vaststelling aan het college zal worden voorgelegd. In deze instructie is (mede) aangegeven in welke gevallen *bijvoorbeeld* een melding bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of Veilig Thuis moet worden overwogen of gedaan.

In het interne document ‘Handboek Leerrecht & Doorstroompunt’, eveneens uit april 2024, staan de verschillende werkprocessen in concrete stappenplannen aangegeven. In het Handboek komt aan bod ‘wat te doen bij’ een verzuimmelding (18-, 18+), voortijdig schoolverlaten, absoluut verzuim, jongeren die in kwetsbare positie verkeren en aanvragen vrijstelling van leerplicht (op basis van artikel 5a van de Leerplichtwet, met als noemer ‘kind is psychisch of lichamelijk ongeschikt om toegelaten te worden tot het onderwijs’).

Overigens is (ook) de naamswijziging van leerplicht naar leerrecht – die zoals vermeld vooral is ingegeven door de beleidsvisie van waaruit de gemeente in brede zin handelt – weloverwogen en mede op basis van een tijdig opgesteld stappenplan doorgevoerd.

Jongeren in een kwetsbare positie

Het begrip ‘jongeren in een kwetsbare positie’ volgt uit de Wet educatie en beroepsonderwijs, maar is daarin niet expliciet uitgewerkt. Het gaat in de kern om jongeren die vanuit het praktijkonderwijs, het speciaal onderwijs-profiel arbeidsmarkt en vervolgonderwijs, de vmbo-basisberoepsgerichte leerweg of een mbo-1-opleiding) uit het onderwijs zijn gestroomd of zijn doorgestroomd *naar* of *binnen* het mbo (niveau 1 of niveau 2).

‘Diemen werkt voor de begeleiding van jongeren in een kwetsbare onderwijspositie samen met de jobcoaches van de gemeente Amsterdam. De Amsterdamse pro-vso (praktijkonderwijs en voorgezet speciaal onderwijs) en mbo-scholen worden door de Amsterdamse jobcoaches bezocht. Zij kijken wat voor de Diemense jongeren een passend vervolgtraject is na afronding van het onderwijs en brengen een uitstroomadvies uit. Vervolgens wordt de jongere warm overgedragen aan de jongerenconsulent van de gemeente Diemen, die indien nodig de dienstverlening overneemt door het inzetten van het Diemense aanbod vanuit de Participatiewet of de Wet maatschappelijke ondersteuning.’

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 16 van totaal 23

Ondanks pogingen vanuit Diemen heeft de rekenkamer geen contact kunnen hebben met een jobcoach van de gemeente Amsterdam. Uiteindelijk is gebleken dat op dit moment precies één jongere uit Diemen, die volgens de bovenstaande omschrijving als kwetsbaar wordt beschouwd, vanuit Amsterdam wordt begeleid. De afspraken tussen Diemen en Amsterdam over de inzet van de jobcoaches zijn vastgelegd in de ‘Dienstverleningsovereenkomst uitstroom jongeren in een kwetsbare onderwijspositie Gemeente Diemen’ uit 2020.

SANDRA

Ik ben Sandra. Ik ben 18. Ik zit op de vavo (voortgezet algemeen volwassenenonderwijs) omdat ik het afgelopen schooljaar helaas net ben gezakt voor mijn vwo-examen. Ik volg op de vavo de twee vakken waar ik op school een onvoldoende eindcijfer voor heb gehaald. Als ik voor één van die twee vakken dit jaar wel een voldoende haal, dan heb ik alsnog een vwo-diploma. Met dat diploma kan ik beginnen aan de hbo-opleiding journalistiek. Omdat ik dit jaar maar twee keer in de week naar de vavo hoef (op het ROC in Noord) heb ik lekker veel tijd om te feesten. *Let's party!* Ik werk niet en verdien dus ook niets, terwijl de kosten van eten, drinken en al die feesten (vooral met mijn vriendinnen die net zijn gaan studeren) wel flink oplopen. Om die te kunnen betalen heb ik bij de gemeente een bijstandsuitkering aangevraagd.

- Als Sandra regulier haar vavo-lessen volgt wordt zij door niemand (anders) gevolgd of benaderd.
- Haar aanvraag voor een bijstandsuitkering wordt volgens de daarvoor vigerende procedure behandeld door het team Sociale Zaken, waarbij (mede) zal worden gezien in hoeverre Sandra in staat is zelfstandig een inkomen te verwerven. Vanuit het team Sociale Zaken wordt Sandra benaderd en begeleid door de jongerenconsulent.

JOHN

Ik ben John. Ik ben 25. Mijn schoolcarrière? Dat was, door allerlei oorzaken, een aaneenschakeling van ellende, waar ik liever niet aan terugdenk. Ik werk al jaren met veel plezier en succes in een supermarkt en woon samen met mijn vriendin. Als alles goed gaat worden we over ongeveer vier maanden ouders. Echt geweldig allemaal.

- John beschikt niet over een startkwalificatie. Hij is gezien zijn leeftijd niet leer- of kwalificatieplichtig. Hij valt op basis van zijn leeftijd (ook) buiten de doelgroep van het Doorstroompunt.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 17 van totaal 23

SOUMIA

Ik ben Soumia. Ik ben sinds twee maanden 16, en heb vorige week mijn Havo-diploma gekregen. Dat heb ik zo jong kunnen halen omdat ik op de basisschool een klas heb overgeslagen. Ik heb mijn hele schooltijd op mijn tenen moeten lopen, en ga nu eerst een jaar lekker uitrusten (en misschien een beetje werken).

- Soumia mag doen en laten wat zij wil.
- Zij is niet (meer) leerplichtig, en heeft met haar Havo-diploma een startkwalificatie behaald.
- Soumia is in geen enkele onderwijs-gerelateerde registratie (meer) opgenomen.
- Soumia is voor het krijgen van advies over werk of een toekomstige opleiding welkom bij de jongerenconsulent van het team Sociale Zaken.

FRÉDÉRIQUE

Ik ben Frédérique. Ik ben 17. Vorig jaar heb ik mijn vmbo-diploma gehaald, maar dat heeft mijn vader weggegooid. Mijn ouders noemen zichzelf autonomen. We gaan volgende maand in een camper wonen, dan zijn we echt helemaal vrij. Geen adres meer, geen huurbaas meer, geen belastingen meer en voor mij ZEKER geen school meer. Misschien rijden we met de camper naar het noorden van Noorwegen. Koel en cool tegelijk! Het enige vervelende is dat ik steeds meer pijn in een kies krijg, en dat ik eigenlijk dringend naar een tandarts moet.

- Frédérique is kwalificatieplichtig.
- Haar ouders mogen zich noemen zoals zij willen, maar hebben zich gewoon en onverkort aan de Nederlandse wet te houden.
- Frédérique is bij het team Leerrecht van de gemeente Diemen bekend als VSV-er, omdat zij ondanks haar kwalificatieplicht niet op een (middelbare) school of mbo-instelling is ingeschreven. Dit type verzuim wordt aangeduid als *absoluut verzuim*.
- Omdat Frédérique nog geen 18 is speelt het Doorstroompunt – in Diemen de facto vormgegeven door de leerrechtconsulenten van het team Leerrecht – bij haar formeel geen rol.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 18 van totaal 23

- De leerrechtconsultent zoekt in brede samenwerking naar *bescherming*, alsmede naar een *oplossing* voor Frédérique. Als (pogingen tot) gesprekken met alle betrokken partijen, onder wie vanzelfsprekend Frédérique en haar ouders, onverhoopt tot niets leiden, maakt de leerrechtconsultent proces-verbaal op. In overleg tussen die consultent, het Sociaal Team Diemen en Veilig Thuis zal vervolgens de Raad voor de Kinderbescherming worden benaderd met de vraag of en zo ja hoe de kinderrechter kan worden verzocht een zogenoemde *kinderbeschermingsmaatregel* te nemen. Een dergelijke maatregel dient er mede toe te leiden dat Frédérique (weer) het onderwijs gaat volgen dat zij *dient* te volgen, maar waarop zij boven alles *recht* heeft.
- Intussen *kunnen* en zo nodig *zullen* Frédériques ouders strafrechtelijk worden vervolgd.

KAMAL

Ik ben Kamal, ik ben 21 jaar. Ik ben drie jaar geleden gevlucht uit een oorlogsland (ik zeg liever niet welk land) en heb drie maanden geleden een verblijfsvergunning gekregen. Ik kan nu definitief in Nederland een bestaan opbouwen. Ik ben in mijn geboorteland tot ongeveer mijn 12-e naar school gegaan. Ik ben erg leergierig. Ook al gaat het misschien jaren duren, ik wil proberen om een universitaire studie te volgen en af te ronden. Intussen wil ik hard werken en veel geld verdienen.

- Kamal heeft geen startkwalificatie, maar kent gezien zijn leeftijd geen verplichtingen op basis van de Leerplichtwet.
- Kamal is inburgeringsplichtig. Diemen richt zich bij een jongere als Kamal (jonger dan 27 jaar) primair op instroom in een ‘onderwijsroute’, en dus niet op begeleiding richting werk. In de onderwijsroute wordt uitgegaan van een fulltime studiebelasting en dito beschikbaarheid van de statushouder.
- Kamal krijgt een uitkering, maar is – bij voldoende inzet en presteren in zijn onderwijstraject – tijdelijk vrijgesteld van de arbeidsplicht. Kamal krijgt de ruimte zich volledig te richten op het taalschakeltraject, ook om daarmee zijn kansen op instroom in het mbo of hbo/wo zo groot mogelijk te maken. Kamal heeft elke zes maanden een voortgangsgesprek met een consultent inburgering en een werkcoach, waarin ook vragen over baankansen en studierichtingen aan de orde komen.
- Statushouders die jonger zijn dan 18 zijn niet inburgeringsplichtig en evenmin bijstandsgerechtigd. De gemeente Diemen volgt hun ontwikkeling via een (persoonlijke) consultent inburgering. Minderjarigen vanaf 12 jaar worden in een Internationale Schakelklas (ISK) voorbereid op het (reguliere) Nederlandstalige onderwijs.

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Blad 19 van totaal 23

Stukken en projecten

Bij de uitvoering van het onderzoek heeft de rekenkamer veel beleids- en verantwoordingsdocumenten onder ogen gekregen en bestudeerd. Het betreft in het bijzonder:

Jaarverslagen Leerplicht en Doorstroompunt

Omdat de doorstroompunttaken zijn belegd zijn bij het team Leerrecht wordt via één samengevoegd verslag gerapporteerd. De jaarverslagen – het meest recent is dat over het schooljaar 2022-2023, en kwam in oktober 2023 beschikbaar – gaan via het college naar de raad.

De rekenkamer is heel positief over opzet en inhoud. Er is ruimte voor een schets van lokale en landelijke ontwikkelingen (met name in termen van beleid en demografie), er wordt kernachtig toegelicht hoe de leerplicht-annex-het-leerrecht in Diemen wordt geborgd en er is helder cijfermateriaal opgenomen. Alle cijfers, met name die inzake verzuim, worden waar mogelijk geduid. Er is aandacht voor de werkwijze van het team Leerrecht bij de verschillende elementen van het werk, waar nodig aangevuld met cijfers. Ook is er ruimte voor wat casusmateriaal. Afgesloten wordt met een terugblik op eerder geformuleerde speerpunten en is een vooruitblik opgenomen.

De rekenkamer heeft in de voorbije jaren veel (verplichte) verslagen van teams of afdelingen leerplicht beoordeeld, en heeft zelden het kwaliteitsniveau van die van de gemeente Diemen gezien.

Uit de jaarverslagen lijkt het beeld te komen dat het verzuim onder leerlingen uit Diemen met name in het voortgezet onderwijs (bijzonder) hoog is – door de jaren heen betreft het jaarlijks (sterk afgerond) 400 meldingen op 1.450 leerlingen. Uit de diverse contacten die de rekenkamer hierover heeft onderhouden is voor dit gegeven niet direct een verklaring gekomen. Mogelijk is sprake van een andere interpretatie van het begrip verzuimmelding (als gedurende een schooljaar meerdere meldingen inzake een specifieke leerling separaat worden vastgelegd).

In het jaarverslag 2022-2023 valt nog de paragraaf op over de huisbezoeken aan jongeren die in de doelgroep van het Doorstroompunt vallen, dus jongeren van 18 tot 23 jaar die (nog) niet beschikken over een startkwalificatie. Waar dat voorheen vanuit de gemeente Amsterdam werd gedaan wordt nu – na meerdere jaren waarin geen enkele jongere werd bezocht – gezien in hoeverre de doorstroomcoaches van de gemeente Diemen dit (weer) standaard zouden kunnen doen.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 20 van totaal 23

In 2022-2023 is ervaring opgedaan met twintig huisbezoeken op circa negentig daarvoor in aanmerking komende jongeren. Overigens koos Diemen in casu voor bezoeken aan jongeren die al eerder bij het team Leerrecht (inclusief Doorstroompunt) in beeld zijn geweest.

‘Samen Diemen’ – beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023

De opzet en uitvoering van de diverse werkzaamheden op de as leerplicht-leerrecht-doorstroomcoaching passen volledig binnen het (geïntegreerde) beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023. De rekenkamer *herkent* en *erkent* in het plan het uitgangspunt dat alle kinderen en jongeren, rond wie zorgen over hun educatieve loopbaan spelen, recht hebben op aandacht en hulp vanuit school en gemeente – die dan zo veel mogelijk vroegtijdig, vanuit een positieve attitude en waar dat nodig is op verschillende ‘levensdomeinen’ tegelijk worden gegeven.

Jongeren in beeld

‘Jongeren in Beeld (voorheen Jong Diemen op de Radar) is een project van de gemeente Diemen in samenwerking met Stichting Welzijn Diemen. De focus van het project ligt op het weer in beeld krijgen van jongeren tussen 16 en 27 jaar die eerder uit zicht zijn geraakt. Het uiteindelijke doel is om deze jongeren perspectief in de vorm van scholing of werk te bieden. Er wordt vanuit verschillende disciplines (leerrecht, jeugd en onderwijs, jongerenwerk en werk en inkomen) verkend hoe deze jongeren (weer) zouden kunnen worden bereikt. Er wordt outreachend gewerkt: de jongerenconsulent van team Sociale Zaken en de jongerenwerkers van Stichting Welzijn Diemen gaan actief naar vindplaatsen toe en leggen deurbezoeken af om contact te leggen.’

De rekenkamer ziet ook in de stukken rond dit project een gestructureerde benadering vanuit de gemeente Diemen. Via een evaluatie uit 2021, een subsidieaanvraag voor 2021 van Welzijn Diemen, meerdere gespreksverslagen en een presentatie blijkt de logische ontwikkeling van een particulier initiatief naar een professioneel vormgegeven project, waarin wordt gewerkt met een duidelijk afgebakende doelgroep en waarin de in voorheen twee parallel lopende projecten opgedane ervaring wordt benut en uitgebouwd. De doelgroep in kwestie betreft nu jongeren tussen de 23 en 27 jaar die niet naar school gaan, geen werk hebben en geen uitkering ontvangen.

Het project bestaat nu overwegend uit het afleggen van ‘deurbezoeken’, die vooralsnog een beperkt resultaat kennen: de vijftig deurbezoeken uit een eerste ronde leidde tot één jongere die (mogelijk) ondersteuning kan worden geboden, de zestig bezoeken uit de tweede ronde tot vijf ‘hits’.

De rekenkamer heeft diverse keren gepoogd contact te leggen met (een jongerenwerker van) Welzijn Diemen. Dat is niet gelukt.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 21 van totaal 23

Jongeren Bewegen naar Werk

‘In 2023 is het project Jongeren Bewegen naar Werk opgezet met middelen vanuit de Arbeidsmarktregio. De insteek voor dit project was jongeren door sport en vanuit vertrouwen te begeleiden naar een duurzame plek in de samenleving (werk of scholing en schuldenvrij). Voor de georganiseerde voetbalinstuiven was weinig animo. Uit dit project is, na tussentijdse bijsturing, een inloop voor jongeren voortgekomen. Onder de noemer ‘Young Connect’ kunnen Diemense jongeren van 16 tot 27 jaar iedere maandag van 16.00 tot 20.00 uur binnenlopen in locatie De Verbinding. Hier kunnen zij op een laagdrempelige manier terecht voor hulp en advies. Daarnaast is het is een plek om elkaar te ontmoeten, iets te eten en te drinken of te gamen. De jongerenconsulent van team Sociale Zaken is samen met de jongerenwerkers van Stichting Welzijn Diemen aanwezig bij de inloop.’

Vragen en antwoorden

Heeft de rekenkamer in het uitgevoerde onderzoek (de) antwoorden kunnen krijgen op de vragen in de in het onderzoeksprogramma 2024 opgenomen opzet? We lopen de probleemstelling en de ‘te beantwoorden onderzoeksthema’s’ hieronder langs.

Wat doet de gemeente Diemen: • aan het handhaven van de leerplicht • het volgen van jongeren in het praktijkonderwijs of in een MBO-1 of -2 traject • het volgen en (laten) begeleiden van vroegtijdig schoolverlaters, in samenwerking met welke externe partijen?	Antwoorden: verkregen.
Welke resultaten boekt de gemeente, waar mogelijk ook in vergelijking met enkele andere gemeenten?	Op alle relevante deelterreinen is cijfermateriaal beschikbaar. Tegelijk kunnen die cijfers, onder meer door de ligging van Diemen bij Amsterdam en omdat Diemen geen VO-school kent, niet worden voorzien van een kwalificatie. De rekenkamer vindt dat geen enkel probleem.

Rekenkamer Diemen

Startkwalificatie voor alle jongeren

21 oktober 2024

Blad 22 van totaal 23

Hoe is en wordt de (eigen) inzet van de gemeente georganiseerd, gepland, tussentijds geëvalueerd en periodiek herzien? Welke keuzes voor welke (aanvullende) inzet maakt de gemeente op grond van welke overwegingen? Welke rol en positie neemt de gemeente aantoonbaar aan – om die vervolgens ook in te vullen – in relatie tot primair het onderwijsveld, maar ook in wisselwerking met het (lokale) bedrijfsleven en met andere gemeenten in de regio? Hoe ‘presteert’ Diemen inzake het bewerkstelligen van een startkwalificatie voor zoveel mogelijk jongeren?	Antwoorden: vrijwel volledig verkregen. Volgens planning wordt de gemeenteraad in december 2024, in een informele sessie, (nader) bijgepraat. Het ligt niet direct voor de hand dat de raad in de aanloop naar 2025 specifieke (nadere) wensen en/of budgettaire issues wil bespreken. De rekenkamer is er op basis van het uitgevoerde onderzoek van overtuigd dat vanuit Diemen, met de formatie die ambtelijk beschikbaar is en vanzelfsprekend in intensieve samenwerking met diverse partijen in het veld, al het redelijke wordt gedaan om zoveel mogelijk resultaat te boeken.
--	---

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Blad 23 van totaal 23

IV Aanbeveling

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan op een terrein waarop de gemeente Diemen in veel opzichten ‘het verschil kan maken’. De gemeente Diemen kan, logischerwijs vrijwel altijd in wisselwerking met andere partijen, veel doen om te voorkomen dat jongeren hun schooltijd afsluiten zonder een startkwalificatie te hebben behaald. Als die ‘norm’ – dus een diploma havo, vwo of mbo op tenminste niveau 2 – door welke samenstel van redenen en/of omstandigheden niet haalbaar is, dan kan gerichte, gecoördineerde ambtelijke en bestuurlijke inzet bijdragen aan het (verdergaand) met vertrouwen betreden van de arbeidsmarkt. De rekenkamer denkt dat er maar weinig deeldomeinen zijn waarop het effect van het handelen van een gemeente zo groot kan zijn, en dus evident belangrijk is voor de jongeren die het aangaat.¹⁰

**

De rekenkamer is – overal en al sinds Hordijks eerste rekenkamerwerkzaamheden in 2002 – kritisch waar dat *moet* en complimenteus waar dat *kan*. Op basis van de diverse opgedane en in het voorliggende memorandum verwoorde bevindingen past slechts deze aanbeveling aan de raad:

verzoek het college de diverse ambtelijke betrokkenen een extra compliment te geven voor de wijze waarop het werk op de lange as leerplicht-leerrecht-doorstroomcoaching zowel organisatorisch als persoonlijk-betrokken wordt ingevuld, periodiek kritisch wordt gezien en min of meer doorlopend (nader) wordt verbeterd.

**

Peter van Loon
Frank Hordijk

¹⁰ Voor de goede orde: (ook) deze alinea is identiek aan de voorlaatste alinea in het memorandum dat Hordijk en Van Loon hebben uitgebracht als rekenkamer van de gemeente Houten. De verdere tekst is tegelijk nadrukkelijk anders.

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Bijlagen

Bijlage 1

Bestuurlijke reactie

Zaaknummer : 2024-082599
Documentnummer : D2024-10-005995
Kenmerk :
Bijlagen :
Beh. ambtenaar : Famke Zwart
Telefoonnummer : 0208013523
E-mailadres : famkezwart@diemen.nl

Onderwerp
Bestuurlijke reactie op rekenkameronderzoek 'Startkwalificatie
voor alle jongeren'

Datum
15 oktober 2024

Geachte heer Hordijk,
Geachte heer Van Loon,

Allereerst bedanken we u voor opleveren van het memorandum aangaande het onderzoek 'Startkwalificatie voor alle jongeren'. Het college heeft met belangstelling kennisgenomen van uw bevindingen. Ieder kind heeft recht op onderwijs. We zijn blij dat de onderzoeksresultaten bevestigen dat we als gemeente de juiste inzet plegen om dit recht op onderwijs te waarborgen. In Diemen zetten we ons volop in om kinderen en jongeren te begeleiden tijdens hun schoolloopbaan. We richten ons op kansengelijkheid door zoveel mogelijk belemmeringen weg te nemen, en moedigen kinderen en jongeren aan om de goede keuzes te maken in hun (vervolg-)opleiding. Dit doen we niet alleen. We werken nauw samen met onze ketenpartners en investeren in de korte lijnen binnen Diemen. De rekenkamer onderstreept de kenmerkende persoonlijk-betrokken werkwijze van de gemeente. Naast kinderen en jongeren (en hun ouders/verzorgers) gaan staan en samen kijken naar wat passend is, zijn belangrijke elementen in onze aanpak. De rekenkamer schetst de werkwijze van de gemeente aan de hand van fictieve casuïstiek. We waarderen deze aansprekende vorm, maar benadrukken graag dat dit geen specifieke Diemense casuïstiek betreft.

De rekenkamer constateert dat de gemeente Diemen, in samenwerking met haar ketenpartners, al het redelijke doet om zoveel mogelijk resultaat te boeken. De gemeente zal zich blijven inzetten om kinderen en jongeren zo optimaal mogelijk te ondersteunen. Hierbij behouden we ook onze kritische blik, er blijft altijd ruimte voor verbetering. In 2025 starten we met de pilot Jongerenpunt, waarin de taken van de doorstroomcoach en de jongerenconsulent samenkomen. Het is een herkenbaar en centraal punt voor jongeren, waar zij met (hulp)vragen op het gebied van onderwijs, werk en loopbaan terecht kunnen. Daarnaast gaan we op zoek naar nieuwe manieren om jongeren te bereiken. Outreachend werken en communicatie die aansluit bij de leefwereld van jongeren zijn hierin belangrijke componenten. Met deze aanvullingen op onze dienstverlening verwachten we beter vindbaar te zijn, om zo meer jongeren te kunnen bereiken en ondersteunen.

Het college geeft, indien de raad zich hierin kan vinden, de complimenten graag door aan de ambtelijke organisatie.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Diemen

Rekenkamer Diemen
Startkwalificatie voor alle jongeren
21 oktober 2024
Bijlagen

Bijlage 2

Nawoord rekenkamer

De rekenkamer zegt het college dank voor de bestuurlijke reactie.

De rekenkamer waardeert de doorlopende ‘verbeterambitie’, die het college in de reactie aangeeft, zeer. Als dat past in het onderzoeksprogramma voor het jaar 2027 of 2028 zal de rekenkamer de opzet, werking en resultaten van het binnenkort te starten jongerenpunt op die termijn graag in breder perspectief evalueren.

Intussen blijft de rekenkamer het beleidsdomein leerplicht-leerrecht-doorstroomcoaching, waarop gemeente en samenwerkingspartners samen voor veel kinderen en jongeren een letterlijk levenslang ‘verschil kunnen maken’, met bijzondere belangstelling volgen.

**